

2018

SDU

SYDDANSK
UNIVERSITETSBIBLIOTEK

Årsfortælling

Samarbejder
STEM'RNE
Citizen Science

Brugerinddragelse
MediaCamp Cph
Special Collections

Det samarbejdende bibliotek

Bibliotekerne er muligvis nogle af de mest samarbejdende og samarbejdsvillige institutioner vi har, både i Danmark og internationalt. Det samarbejdende danske biblioteksvæsen er højt besunget, både for sit generelt højt serviceniveau, som offentlige institutioner, men også p.g.a. det udprægede samarbejde mellem bibliotekerne, og mellem biblioteker og andre videns-, kultur- og læringsinstitutioner, medier og borgerne.

Det foregående års tid har vi været vidne til store forandringer i den del af biblioteksvæsenet, der tæller universitetsbibliotekerne. Flere af Syddansk Universitetsbiblioteks mangeårige samarbejdspartnere har undergået fusioner, aftaler om virksomhedsoverdragelser og om outsourcing af biblioteksdriften til Danmarks nye nationalbibliotek, Det Kgl. Bibliotek. Det nye bibliotek, der er opstået som følge af en fusion mellem Statsbiblioteket i Århus og nationalbiblioteket på Slotsholmen i København, er stærkt forankret i Kulturministeriet: Udover Københavns Universitetsbibliotek varetager nationalbiblioteket nu også driften af universitetsbibliotekerne ved fem af de otte danske universiteter, ligesom det i 2017 blev besluttet, at Det Kgl. Bibliotek varetager driften af bibliotekerne ved KVINFO og en række andre mindre kulturinstitutioner. Kulturministeriet har dermed, med al tydelighed, vist sine intentioner om at skabe ét fælles dansk universitetsbibliotek.

I denne kontekst er SDU en mønsterbryder, da det i 2017 blev besluttet, at Syddansk Universitetsbibliotek fortsætter den hidtidige linje med at udbygge samarbejdsrelationerne i de regioner og byer, hvor SDU er til stede, samt hvor det giver mest mulig mening i f.t. bibliotekets brugere. Det betyder ikke, at Syddansk Universitetsbibliotek ophører med at samarbejde med de øvrige universitetsbiblioteker og Det Kgl. Bibliotek;

tværtimod fortsætter det hidtidige gode og nære samarbejde mellem bibliotekerne via bl.a. Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek og brancheforeningen Danmarks Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker. Dertil kommer nye samarbejdsmuligheder bredere i branchen, mellem Syddansk Universitetsbibliotek, UC-bibliotekerne, central- og folkebibliotekerne, arkiver, museer m.fl.

Regionalt har Syddansk Universitetsbibliotek konsolideret det gode og langvarige samarbejde med både Odense Universitetshospital og Syddansk Musikkonservatorium, hvor der 2017 i fællesskab er arbejdet på nye aftaler om at videreføre bibliotekservices til disse institutioner. I 2018 kan vi også se frem til et fortsat samarbejde med blandt andet Designskolen i Kolding, Idrætshøjskolen i Gerlev ved Slagelse og Arbejdermuseets Bibliotek og Arkiv i København.

Men helt nye og nære samarbejdsrelationer er også på vej: SDU og UC Syd er i øjeblikket i dialog om et samarbejde

Kolofon

Årsfortælling udgives årligt af Syddansk Universitetsbibliotek.

Redaktion:

Ansv. redaktør: Thomas Kaarsted (thk@bib.sdu.dk). Redaktør og layout: Jeppe Lomholt Akselbo (ja@bib.sdu.dk).

Artikler: Bertil F. Dorch (bfd@bib.sdu.dk), Jakob Povl Holck (holck@bib.sdu.dk), Jeppe Lomholt Akselbo (ja@bib.sdu.dk), Lotte Thing Rasmussen (ltr@bib.sdu.dk), Mogens Kragtig Jensen (mkj@bib.sdu.dk).

Fotos: Line Kronqvist Jensen, Jonatan Grau Møller DR Fyn, Jeppe Lomholt Akselbo, Thomas Kaarsted, Arbejdermuseets Bibliotek og Arkiv, Prosonas. Tryk: Print&Sign SDU - oplag: 500. ISSN: 2245-179X.

SDU

SYDDANSK
UNIVERSITETSBIBLIOTEK

på biblioteksområdet med udgangspunkt i, at Syddansk Universitetsbibliotek varetager biblioteksdriften for UC Syd. Hensigten er, at samarbejdet kommer til at have effekt fra 2019. Baggrunden er den, at der i gennem flere år har været planer om, at SDU skulle bygge et nyt campus i Esbjerg; et campus, der placeres i umiddelbar tilknytning til UC Syds nuværende bygningsmasse.

Derudover er Syddansk Universitetsbibliotek i tæt dialog med Odense Bibliotekerne om et partnerskab, blandt andet på musikområdet.

Alle de aktiviteter, som man kan læse om i nærværende Årsfortælling, har kun være mulige p.g.a. samarbejde: Det gælder både initiativet STEM'RNE, Mediacamp, læsesalstilbudet til studerende bosat i Københavnsområdet, formidlingen af bibliotekets særsamlinger – og selvfølgelig det nye virkeområde, Citizen Science.

God fornøjelse!

STEM'RNE

Op til kommunalvalget den 21. november 2017 indgik SYddansk Universitetsbibliotek i demokratiprojektet STEM'RNE. Målet var at få 80 % af de unge på Fyn til at stemme.

Projektet var et partnerskab mellem 6 medieparterne inklusive bl.a. DR og TV2 og en række regionale medier på den ene og SDU (Statskundskab, Journalistik og Universitetsbiblioteket) på den anden. I alt 18 gymnasier på Fyn indgik. Et vigtigt element var en redaktion af unge mediefolk, som i perioden op til valget var aktiv på de sociale medier.

Universitetsbibliotekets rolle var dialog med og indhold til gymnasierne, at medvirke til et ressourcerum med materialer, samt at råde og vejlede omkring ophavsret samt fremskaffelse af medieklip til Unge Redaktionen. Vi var også med på projektets Road Show, hvor der blev afholdt ti store valgmøder rundt om på Fyn.

Scan koden eller gå til
www.facebook.com/STEMRNE
 og se meget mere om projektet

Mediacamp med vokseværk

Mediacamp har siden 2015 været en årlig begivenhed på SDU i Odense. I 2017 drog Mediacamp mod øst og lod fem klasser fra gymnasier i hovedstadsområdet dyste på journalistik.

'Folketingsvalg', 'Velfærdssamfundet' og 'fake news' er de emner, som de første 3 år med Mediacamp har budt på. Mediacamp er en uge med journalistik designet til gymnasieelever. Fem klasser deltager i forløbet, som indeholder undervisning i klasserne, oplæg fra forskellige eksperter, ideudvikling, besøg på mediearbejdspladser, og endelig skal eleverne inddeles i redaktioner og i to dage producere i de klassiske journalistiske genrer; nyhed, analyse, leder og portræt til radio, tv og skrift. Klasserne skal desuden dokumentere hele camp-forløbet på diverse sociale medieplatforme.

Vi har med Mediacamp fået skruet et rigtig godt koncept sammen, og i 2017 var vi blevet så erfarne i at afholde campen, så vi synes, en udvidelse mod øst var en god beslutning”.

Peter Bro, leder af Center for Journalistik, SDU.

verden, hvor de skal modtage og bearbejde konstruktiv kritik både på deres research og medieprodukter – de skal skrive og redigere om, tale med flere kilder, tjekke ophavsret på billeder og musik og meget mere, som eleverne ikke nødvendigvis har overvejet var en del af almindelig journalistisk arbejde.

På den måde opnår eleverne, udover at arbejde med deres skriftlige og formidlingsmæssige kompetencer, også praktiske erfaringer med ophavsret og kildekritiske sans og får dermed bearbejdet deres generelle digitale dannelse.

”Vi har et bevidst fokus på de klassiske journalistiske genrer. Vi stiller høje krav til eleverne, og vi står ved, at vi kan lære de unge noget. Fra journalistuddannelsen og biblioteket giver vi dem et fælles vidensgrundlag i samarbejde med lærere, oplægsholdere og mediepartnere. Og på det grundlag når vi frem til det primære, som er at lade de unge producere og dermed gøre sig deres egne erfaringer”, siger Peter Bro.

På Mediacamp Cph er mediepartnere TV2 News, Politiken, TV2 Lorry, DR P4, Ekstra Bladet og deltagerklasserne kommer fra 5 udvalgte gymnasier i Københavnsområdet. Tilbage i 2015 blev Mediacamp udviklet i et samarbejde mellem SDUs

Center for Journalistik og Syddansk Universitetsbibliotek. Både de fynske mediepartnere fra TV2 Fyn, DR P4 Fyn, Fyns Amts Avis, Fyens Stiftstidende samt ledelse, lærere og elever fra udvalgte gymnasier i Region Syddanmark blev involveret i udviklingsfasen.

En gruppe journaliststuderende fungerer som redaktører for hver klasse og sørger for, at eleverne oplever en journalistisk

Mediacamp afvikles i samarbejde mellem SDU-personale, gymnasielærere, bibliotekspersonale, mediepartnere, SDU-studerende og gymnasieelever, og bag kulisserne kræver det en del at holde styr på de mange samarbejdspartnere. Det overordnede ansvar for og den praktiske udførelse af Mediacamp står en håndfuld folk fra Center for Journalistik og Universitetsbiblioteket for.

Mediacamp Cph blev vundet af 2.d fra Gefion Gymnasium, som vandt i konkurrence med Rungsted, Gladsaxe, Borupgaard og Nørre gymnasier.

Scan koden eller gå til
www.goo.gl/axWXJt og se
TV2/Fyns indslag om
Mediacamp 2017:

Dit bibliotek - også i København:

Syddansk Universitetsbibliotek har i en årrække haft et lille bibliotek på Statens Institut for Folkesundhed, som er en del af SDU. Biblioteket bemannes af to forskningsbibliotekarer tre dage om ugen.

I 2018 har SDU samlet sine aktiviteter i Studiestræde i centrum. Her åbner vi et nyt lille bibliotek i løbet af foråret.

Læsesal for SDU-studerende i København

Som del af sit samarbejde med Arbejdermuseet og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv kan Syddansk Universitetsbibliotek også tilbyde SDU's studerende adgang til eksklusive studiepladser på Arbejdermuseet, få hundrede meter fra både Nørreport Station og SDU's Campus København.

SDU-studerende skal blot medbringe og forevise deres studiekort, for at få adgang til studiepladserne på læsesalen, som er åben i museets åbningstid. Mere information på www.arbejdermuseet.dk.

Special Collections: Tycho Brahe

Nyt om gammelt: Nye fund og nye projekter

I forlængelse af det tidligere arbejde med Syddansk Universitetsbibliotekets gamle samlinger blev 2017 et år, der var kendetegnet af flere spændende initiativer inden for udforskningen og promovningen af de ældre materialer.

Starten på året bød på en vellykket ekstraktion af sjældne kalenderfragmenter fra et værk af lægen og astronomen Lucas Bathodius (ca. 1541-1598) i samarbejde med Odense Bys Museer. Fragmenterne blev oprindeligt fundet som del af indbindingen i en bog fra Fyens Stiftsbibliotek.

Resultaterne af disse studier førte til en poster i samarbejde med Christian Etheridge, CML, SDU, der af bibliotekschefen kunne præsenteres på Annual Astronomy Meeting i Nyborg.

Senere på forsommeren blev der indgået et frugtbart samarbejde med Odense-firmaet Newtec Engineering, der bygger maskiner til bl.a. fødevareindustrien. Virksomheden har gratis hjulpet universitetsbiblioteket med at hyper-spektral-skane flere bøger fra Herlufsholm-samlingen og derved bidraget til læsningen af skjulte tekstbidder.

Giftige bøger på Harry Potter-festivalen

2017 var også året, hvor universitetsbibliotekets 3 stærkt giftige bøger kom i medierne på forskellig vis og desuden blev udstillet på Harry Potter-festivalen for flere tusinde mennesker. Ifølge videnskaben vil arsenikken på hver af disse giftiggrønne bøger kunne slå omkring 60 mennesker ihjel, hvis vi forestiller os, at bogbindene – af uvisse årsager – bliver indtaget oralt. Derfor opbevares bøgerne også på et meget sikkert sted.

Universitetsbiblioteket fortsætter i øvrigt det etablerede samarbejde om røntgeneksperimenter med lederen af CHART SDU, Kaare Lund Rasmussen, der med sin micro-xrf-maskine f.eks. kan hjælpe med at gøre skjult tekst læsbar, analysere ingredienserne i de middelalderlige skrivers blæk samt afgøre, om et bogbind er toksisk eller ej, hvilket var nok så væsentligt i forbindelse med de 3 giftbøger.

Sådan tværfaglige initiativer vakte i øvrigt stor interesse, da de blev præsenteret ved den internationale bibliotekskongres WLIC IFLA 2017 i Polen.

Arven fra Tycho Brahe

Promovningen af universitetsbibliotekets gamle materialer fik endnu et fantastisk løft, da bibliotekschefen indgik et frugtbart samarbejde med astronomen Majken Brahe Ellegaard Christensen, der er en fjern slægtning til Tycho Brahe. Missionen var at sætte spot på universitetsbibliotekets sjældne udgaver af den velkendte danske videnskabsmand, herunder en kostbar førsteudgave fra 1596 af Tycho Brahes brevveksling med Vilhelm 4. (den Vise) af Hessen-Kassel med middelalderlige håndskriftfragmenter som del af omslaget – og en posthum 1672-udgave af astronomens (og andres) observationer.

Sidstnævnte udgave har de ikke på Det Kgl. Bibliotek. Desværre. Tycho Brahe-initiativet har ført til massiv medieomtale, ikke mindst p.g.a. en røntgenanalyse af 1596-udgavens fragmenter i samarbejde med CHART.

Alt tyder på, at SDUB's Special Collections har mere at byde på.

Ny udstillingsmontre

Bedre formidling af ældre samlinger

Som led i opbygningen af temaforum for Special Collections formidlingsdel, har universitetsbiblioteket anskaffet en sikkerhedsmontre til udstillingsbrug. Formidling af de ældre samlinger er et nødvendigt led i udbredelsen af kendskabet til dem, og dermed igen af muligheden for øget benyttelse. Det er første gang universitetsbiblioteket har anskaffet tilfredsstillende faciliteter til dette formål. Planen er tre eller fire skiftende formidlingstiltag årligt, afvekslende i indhold og form, så meget som montren fysisk giver mulighed for.

Siden montren blev anskaffet i april 2017, har man kunnet opleve materiale fra Nørlundsamlingen, doneret i universitetets tidlige år af matematikeren Niels E. Nørlund, herunder materiale fra fysikeren Niels Bohr, bl.a. sidstnævntes disputats. Desuden kunne reformationssjubilæet 2017 præsentere de første dansksprogede versioner af såvel Bibel som Det nye Testamente. Sidstnævnte indgik i undervisningen på Historie, hvor et par hold blev præsenteret for disse originale og vigtige udgivelser. For tiden indeholder montren eksempler på arbejdet med fragmenter.

De næste tiltag sker i forbindelse med Forskningens Døgn i april, hvor montren vil være med i Atriumgården. Herefter er det planen at formidle astronomen Tycho Brahes værker, jfr. det arbejde der nu pågår med astronomens udgivelser. Montren er flytbar, men er indtil videre placeret ved hovedtrappen på 1. sal på universitetsbiblioteket i Odense.

“

Missionen var at sætte spot på universitetsbibliotekets sjældne udgaver af den velkendte danske videnskabsmand.

Projektet med Tycho Brahes bøger har givet omtale i bl.a. DR:

Scan koden eller gå til
www.goo.gl/jyKWoM
og se DRs video om
Tycho Brahes bog:

Eller læs artiklen
"Jul i Tycho Brahes
Uranienborg"
på videnskab.dk her:
www.goo.gl/qToSAm

Universitetsbiblioteket i samarbejde med SDU Design

SMART Library

Syddansk Universitetsbiblioteks involvering i 'HBODEx project: Open Data on Human Behavior' om forskning i såkaldt smarte bygninger (herunder biblioteker) sluttede i december 2017. Projektet skulle undersøge, om universitetsbiblioteket kunne levere cases til studerende samt data til forskere, om analyse af disse kunne understøtte bibliotekets strategiske mål, samt om dette kunne understøtte beslutningsprocesser, indretning, services m.m.

En af samarbejdspartnerne i projektet var SDU Design, som hører hjemme i Kolding. Studerende fra studiet besøgte universitetsbiblioteket to gange og et lille udsnit af bibliotekspersonale medvirkede med to workshops i oktober og november.

Vi har spurgt Jacob Buur, professor på SDU Design, hvad projektet gik ud på:

Hvad var din rolle i projektet?

Der er jo for tiden en vældig begejstring for Big Data og hvordan man (måske) kan aflæse menneskers gøren og laden på deres digitale fodspor. Indenfor brugerorienteret design har vi på den anden side lært af antropologer, at det at forstå mennesker kræver lang tid og dybt engagement i 'feltet'. Så da projektet her åbnede en mulighed for at sætte de to ting over for hinanden, slog jeg til.

På første semester af kandidaten IT Product Design optager vi 40 studerende, som er klar til at sætte tænderne i vanskelige problemstillinger om mennesker og teknologi, så det var oplagt at trække dem med ind i projektet.

Sammen med kolleger organiserede jeg studiet i to 2-ugers perioder. Den ene halvdel af de studerende leverede data og erkendelser til den anden halvdel, så de kunne arbejde videre designmæssigt med dem.

Hvad kendetegner SDU Designs måde at arbejde på?

Vi er meget eksperimenterende i forhold til design og de sociale processer der udspiller sig omkring design: Samarbejde i tværfaglige teams, mellem designere

og brugere, mellem virksomheder og offentlige organisationer.

Vi udvikler ny viden og nye metoder samtidig med, at vi prøver at gøre en forskel for dem vi arbejder sammen med. Design er et komplekst emne, så vi inddrager flere forskellige discipliner for at forstå hvad vi har at gøre med: Forskere fra interaktionsdesign, design-antropologi, designledelse, sprogforskning, kulturstudier mv.

Kan biblioteksdata og biblioteksrum bruges som case?

I starten af vores studie fik vi lov at låne data optaget gennem en hel uge i universitetsbiblioteket: Hvor mange der går ind og ud af de forskellige døre, hvor der bliver udlånt og tilbageleveret bøger, antal print og scan på kopimaskinerne, hvor mange der er koblet op på hver af de 40 trådløse internet-punkter, indeklimatek i de forskellige læsesale osv. Selvom dataene var anonyme, kunne de alligevel sige noget om hvordan studerende bruger biblioteket.

Men nogle gange viste det sig dog, at data ikke kan stå alene. F.eks. undrede vi os over så mange studerende, der tager den nordligste indgang til humaniora-afdelingen på biblioteket. Da vi så biblioteket ved selvsyn, var forklaringen ganske simpel: Det er den dør, der er tættest på busstoppestedet.

Hvad fik de studerende ud af projektet?

Det var tydeligt at de studerende fik lært en masse om både big data og etnografi. De fik prøvet både at data-visualisere og at 'data-fysikalisere', d.v.s. bygge repræsentationer af data, som kan sætte gang i designideer. Jeg er også sikker på, at de har lært at design ikke handler om den geniale ener, som skaber sine egne smarte løsninger, men at design kun fungerer, hvis man kan bygge på meningsfulde samtaler mellem designteam, brugere og interessenter.

Har du eventuelt nogle gode råd til os?

Diskussionen af, hvad skrankerne skal understøtte, og hvad studerende selv skal lære at finde ud af, er både spændende og svær: Hvad er egentlig bibliotekets personales arbejde, når alle efterhånden selv kan finde litteratur på Google? Med udgangspunkt i registrering af hvilke opgaver skrankerne hjælper med, kunne det være godt at tage en åben snak mellem personalet og brugere om, hvad det er, biblioteket skal støtte, tror jeg. Måske skal skrankerne ikke se ens ud alle steder.

Citizen Science og bibliotekernes rolle

En nyere definition er udarbejdet af Golumbic et al. (2017) og indeholder de klassiske tre dele af Citizen Science (CS). De nævnes nedenfor med eksempler på bibliotekernes mulige rolle:

"Inclusion – activities the public can participate in", f.eks.:

- o Opbygge protokoller, dataformularer og undervisningsmaterialer
- o Promovere brug og indsamling af FAIR Open Data
- o Medvirke til opbygning af IT-infrastruktur
- o Data Management

"Contribution – contributions for science and scientists as well as contribution for the public", fx:

- o Altmetrics (måling af Societal Impact)
- o Bidrage til evaluering af CS-projekter

"Reprociality – communicating scientific information to the public as well as listening to citizens' opinions and needs", fx:

- o Advokere for en positiv indstilling til CS
- o Videnskabelig kommunikation herunder partnerskaber med andre sektorer
- o Modvirke fake news og alternative fakta
- o Medvirke til rekruttering og fastholdelse af borgere i CS-projekter

Du finder en samlet indgang til projekterne på www.sdu.dk/citizenscience

Scan koden eller gå til
www.goo.gl/WTKay1
og se videoer om Citizen
Science-projektet:

Evgenios Vlachos, Research Librarian, Greece

How did you end up in Denmark?

About ten years ago I was introduced to the Human-Computer Interaction (amazing) field of research, so I started looking for HCI master programmes in the Nordic countries.

Are the Danes really so weird?

Familiarity is a process negotiated over time, but Danes and Greeks are quite familiar to each other. We all play with Lego, we all go to Crete, we all read H.C. Andersen and Homer, we all like Lars Ulrich and Vangelis Papathanasiou, and most importantly, the Queen smokes Karelia.

What have surprised you the most about Denmark – and the Library?

I was not a “Stranger in a Strange Land” (Robert A. Heinlein), I already knew a lot of things about Denmark prior to my arrival. Even though well prepared, what surprised me the most at the beginning was the flatness of the land. Then, it was the flatness in the hierarchy. This blew my mind.

Daniella Bayle Deutz, Research Librarian, Holland

How did you end up in Denmark?

The first time I came to Denmark was to look for a new place to live. My husband and I were both lucky enough to find work here. We moved in December, and Odense already feels like home.

Are the Danes really so weird?

Certainly! And just as weird as the Dutch. We have a lot in common. I see bicycles everywhere, we have exactly the same weather and share a strong love of coffee.

What have surprised you the most about Denmark – and the Library?

There is nothing like SDU Library back in the Netherlands. I love to see how the Library is organized, there are always so many people about working and studying. What has most surprised me about Denmark is how warm and welcoming the Danes are. I was warned that Scandinavians can be a little closed, but I find the opposite is true.

Richard Dennis, System Librarian, USA

How did you end up in Denmark?

My journey to Denmark started when I first moved to Sweden in 2006 to take employment at an United Nations institution, World Maritime University as Head of Information Services. In 2017, while looking for a new challenge I stumbled upon a perfect position in the SDU Library, so I moved to Denmark.

Are the Danes really so weird?

The Danes, from my perspective, have a unique and refreshing outlook and take on life. I do however find the “Who do you think you are” also known as Jantelov, a huge cultural challenge. As an American, whose culture is based upon “show me what you can do“. The Danes is a homogeneous tribal culture characterized by values such as equality, consensus, trust, autonomy, and the ability to balance family life and working life.

What have surprised you the most about Denmark – and the Library?

A surprise for me is DSB. All transportation systems have challenges but DSB is in a class unto itself. It’s a love-hate relationship and I must say I fall very close to the hate side of the scale. I find the SDU Library to be my biggest surprise. I consider myself to be one of the luckiest person in Denmark. Work in the library sometimes has its challenges but it is precisely why I pursued this position. My few cherish surprises: the opportunity to eat lunch with my colleagues daily. Cake and bread days, I look forward to those days. Working with a collection of managers and colleagues who are constantly in the pursuit of providing excellent customer service for both our patrons and the citizens of this region, this by far is the biggest surprise.

